

Thomas Kingo

Digte

Thomas Kingo

Digte

Udvalg og efterskrift ved Povl Schmidt

SYDDANSK UNIVERSITETSFORLAG

Thomas Kingo Digte
© Povl Schmidt, 2012
Monogram på titelblad
og omslag: Erik Ellegaard Frederiksen
Bogen er sat med Adobe Garamond Pro
og trykt hos Narayana Press, Gylling
Printed in Denmark 2012
ISBN 978-87-7674-674-2
www.universitypress.dk

Indhold

Forord 7

I

Jordens skød 11

Daggry 12

Solfald 13

Vinter 14

Sommernat på havet 15

II

Gæt hvis ønske 19

Chrysillis 20

III

Tidens høvl 39

De fattiges elendighed 40

Skibbruddet ved Solesand 44

IV

Efterskrift 65

Noter 78

Forord

Dansk renæssance- og barokdigtning i det 17. århundrede var et slags sproglaboratorium hvori der eksperimenteredes med modersmålet for at få det udviklet og smidiggjort, så digtningen blev i stand til at imødekomme renæssancens ønske om at genoplive antikkens klassiske, litterære mønstre og normer. Resultatet af anstrengelserne kunne ofte i eftertidens øjne tage sig noget svulstige og blot effektsøgende ud, men alle de sproglige og stilistiske narrestreger var dog nyttige øvelser som andre kunne tage ved lære af og derved fortsætte og videreudvikle den formning af sproget som bliver til lødig litteratur når talentet er til stede og nogen har noget på hjerte.

Det havde Thomas Kingo (1634-1703). Han opfyldte til fulde den nye stils fordringer, men formåede tillige at forløse sin helt egen tone, og da er hans ærindes udtryksform kunstnerisk enestående. Ikke bare takket være udtrykkets sproglige originalitet, men fordi Kingo evnede at lade sit kunstfærdigt formede sprog formidle en sårbarhed og et mod til at se givne realiteter – både oplivende og smertelige – i øjnene. Og således er det særegne ved Kingos fuldbårne digtning at i den forenes det sprogligt avancerede med det sanseligt og emotionelt elementære.

Det gjorde ham til en klassiker i dansk kunstdigtning. En sådan fortjener en tekstkritisk udgave af sin samlede produktion, og den fik Kingo med Hans Brix, Paul Diderichsen og F.J. Billeskov Jansens forbilledlige udgave af hans *Samlede Skrifter* bd. I-VII (1939-75). Sammen med en stab af filologer udførte udgiverne det slidsomme og helt uundværlige arbejde som al forskning i og udgivelse af Kingos digtning må bygge på og står i gæld til. Men et klassisk forfatterskab holdes kun i live i offentligheden ved op gennem tiden at læses af nogle i generation efter generation. Det er det kulturelt alment interesserede publikums læsning som skaber den levende klassiker, hvis banale forudsætning derfor er at værket stedse er så let tilgængeligt som muligt.

Tilgængelig er Kingos digtning naturligvis i den tekstkritiske udgave, men ikke uden besvær, fordi den korrekt gengiver teksterne som de fremtræder i tryk og håndskrifter fra en tid som ingen retskrivningsregler havde. Ortografien i kilderne til Kingos digtning er kun i få tilfælde hans egen, men oftest nogle ukendte skrivers og sætters. Deres i reglen inkonsekvente og i hvert fald forskelligartede ortografi der i alle tilfælde er stærkt afvigende fra vor tids retskrivningsregler, giver en hel del 'støj på linjen', unødigt 'støj' som hæmmer tilegnelsen af Kingos tekster.

Sådan behøvede det ikke at være. Naturligvis skal i enhver ordentlig udgivelse af Kingos digte kilderne til dem følges ord for ord, sætning for sætning. Der skal ikke pilles ved udtryksformen, ikke indsættes moderne ord og vendinger. Men megen 'støj' kunne fjernes ved at anvende vor tids regler for retskrivning i stedet for en fortids ortografiske vilkårligheder. Og det er hvad der sker i nærværende lille udvalg af Kingo-digte.

Udvalget omfatter dels mindre uddrag af nogle af Kingos lejlighedsdigte hvor uddragene danner i sig selv hvilende natur- og tankedigte, dels i deres helhed hans ungdoms to kærlighedsdigte og fra hans modne år to længere digte om udfordrende, dramatiske forhold og tildragelser.

Nødvendige ordforklaringer til teksterne er anført på de pågældende tekstsider, mens nogle supplerende realoplysninger er givet i efterskriften og noterne bagest i bogen. Noterne markeret med bogstaver i digtet »Skibbruddet ved Solesand« er Kingos egne.

Det er udvalgets ubeskedne håb at være en lille, karakterfuld digtsamling der kan holde kontakten med en væsentlig side af Kingos omfattende digtning i live.

I

Jordens skød

Du, der Du verden først af ganske intet gjorde
og bød det første lys fra mørket skilt at vorde,
derpå Du da blev ved at skabe disse ting
vi med forundring ser i hele verdens ring.
Men på den tredje dag i verdens almanakke
Du bød at vandene sig sammen skulle pakke,
så jorden som da var et flydedynd og klump,
den kunne rejse sig af vandets dybe sump.
Fluks på Dit ord det sker at alt det store våde
som havet kaldes nu, i underlige måde
sit sted og logement i jordens indvold fik,
ompælet ved Din magt at ej gå af sin skik.
Herpå da kigged' frem vor store fostermoder
og fik sit ansigt tør't fra hine hvege-floder
som sig på timen ud i tusind arme stak,
mens hun de lønlig' vand' i sine årer drak.
Da fanged' klippen an sin horned' kam at rejse,
og bjergetoppen da mod himmelen at knejse,
her blev så rag en klint og dør en lystig dal,
mens hisset blev en skov og frydig fugle-sal.
Her skød sig jorden ud i mange miles længde,
sit krydderis tapet mod solens ansigt hængte
hvor folk i tusindtal sig kunne nære på
og udi hendes skød livs op- og nedgang få.

sammen ... pakke] samle sig *underlige*] vidunderlige *logement*] bolig *ompælet*] skærmet
hvege-] uroligt strømmende *lønlig'*] skjulte *rag*] stejl *lystig*] dejlig *krydderis tapet*]
dvs. plantevækst